

## Pesals monetaris de la Corona catalanoaragonesa, de M. Crusafont i Sabater

MANUEL RIU\*

Complements *Acta Numismàtica*, núm. 4. Col·lecció dirigida per Miquel Crusafont i Anna Balaguer. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1999, 280 pàg. amb il·lustracions (25 · 17,5).

Aquesta obra del doctor Crusafont, amics de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, tot i els precedents que existeixen sobre el tema dels *ponderals*, *pesals* o *pesos monetaris* (des que se'n va ocupar Botet i Sisó el 1909), ben poc examinat a fons, tracta ara d'esbrinar els antecedents i formar el primer catàleg sistemàtic dels pesals dels segles XIV a XVIII, que inclou 258 tipus diferents i prop de 400 exemplars, des dels pesals per florins i croats, o sigui per les monedes d'or i de plata, d'ús públic a Catalunya des de l'any 1339, amb alguns precedents molt remots, tota vegada que al segle X —precisa Crusafont— ja es coneixia almenys un pesal: el mancusal.

El doctor Crusafont es pregunta com s'identifica un pesal, i respon: «sol ésser gairebé sempre rodó i de materials de poc valor (llaütó, plom, aram, vidre...), porta a una cara l'estampa de la moneda que ha de comprovar, més la minva admesa». I fa la comparança amb els pesos comercials, medicinals i dels argenters, així com amb els pesals de seca, proves o *pièforts* i falsificacions per tal d'advertir-ne al lector les diferències.

Els pesals perduraren fins que s'imposà el sistema mètric decimal a mitjan segle XIX. A Catalunya hi havia precedents remots, com ja hem advertit, entre els

\* Text de la presentació, feta pel Dr. Manuel Riu, de l'obra *Pesals monetaris de la Corona catalanoaragonesa*, de M. Crusafont, el dia 27 de maig de 1998, a la seu de l'Acadèmia de Medecina.

quals hi ha el mancusal destinat a pesar els mancusos d'or andalusins que circulaven pel territori català i no sempre amb el pes adequat. Però no fou fins els primers anys del segle XIV que els pesals esdevingueren d'ús públic. Per què es pesaven les monedes? Per la crisi de confiança deguda a les minves i falsificacions.

Anna M. Balaguer i Miquel Crusafont han publicat diversos articles amb referències al tema dels pesals a la *Gaceta Numismática* i a *Acta Numismática*. Havia arribat el moment de sistematitzar els coneixements i ara s'ha fet amb molta cura, aportant considerables novetats. Crusafont examina en aquest llibre els marcs de referència i la metrologia, presentant la valoració dels marcs monetaris catalans, les diferències entre el marc d'argent de Barcelona (234, 27 g) i el marc d'or de Perpinyà (240 g), i les complexes relacions amb els marcs utilitzats a Sardenya, Aragó, Navarra, València, Mallorca i Castella.

S'ocupa també de les balances de platets triangulars (des del segle XIV), i de les corresponents capsas de fusta on es guardaven amb els pesos del paper dels afinadors i pesadors, de les característiques dels pesos medievals i la seva evolució tipològica, dels sistemes de control i marques i contramarques, amb nombroses consideracions sobre la cronologia i amb la descripció detallada dels pesals de croat i els de florí, a més d'altres moderns (de ducat, pacífic, etc.) dels àmbits català, mallorquí i valencià, en el context peninsular i europeu, fins el 1731. En la darrera etapa els pesals experimenten un «procés de castellanització» i es diversifiquen (d'escut, de trentí d'or, etc.) apareixent pesals de moneda castellana amb marques catalanes.

Tot aquest complex procés resta analitzat amb detall, des dels pesos monetaris locals i casolans, fins a la seriació dels afinadors barcelonins coneguts (des dels inicis del segle XV), amb una ampliació encara sobre Cervera a què dona peu el treball arxivístic de Llobet que aportà 68 nous textos.

Potser calgui afegir també que segueix la recopilació de 132 documents de l'any 1300 al 1731, alguns dels quals són inèdits, de diverses procedències, tots ells referents al tema. I, a continuació, s'inclou el catàleg, amb uns 400 pesals, de 258 tipus diferents, com ja he dit, descrits i fotografiats.

Miquel Crusafont, que del 1982 ençà, ens ha proporcionat quatre llibres importants sobre la moneda catalana: *Numismàtica catalano-aragonesa medieval* (1982), *Història de la moneda catalana* (1986), *Barcelona i la moneda catalana* (1989) i *La moneda catalana local* (1990), ens ofereix en aquest cinquè volum que ara presentem una eina de treball de gran utilitat, molt ben editada, escrita en un estil clar, directe, fàcil de comprendre, sistemàtica, detallista, molt documentada, amb idees i solucions noves, ben fonamentades, agosarades, en certs aspectes crítica, suggerent, i plena d'hipòtesis versemblants que no podrà deixar indiferents als amics de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.